

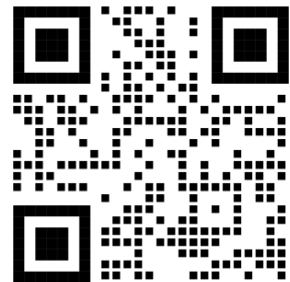
Kategori: Språk**Hvordan bruke læringsteknologi for å støtte utviklingen av språklige og muntlige ferdigheter?**

Alle elever må få mulighet til å bruke språket aktivt for å utvikle språklige og muntlige ferdigheter. Læringsteknologien kan gi en verdifull støtte i dette arbeidet, og kan også bidra til å virkeliggjøre flerspråklighet som en ressurs for å lære.

Våre anbefalinger for hensiktsmessig bruk av læringsteknologi i en språkutviklende undervisning handler om:

- Bruk av lydopptak og filmklipp
- Bruk av digitale begrepsbøker og tankekart
- Bruk av oversettelsesverktøy
- Bruk av digitale flerspråklige ressurser

Nettressurs med anbefalinger
og praksisfilmer:

stodig.osloskolen.no

La elevene produsere lydopptak og filmklipp for å øve språklige og muntlige ferdigheter

Elevene må få jobbe med å utvikle språklige- og muntlige ferdigheter på mange ulike måter. Bruk av lydopptak og filmklipp er to av flere aktiviteter for å aktivere elevenes hverdagsspråk og utvikle fagspråket.

Når elevene produserer lydopptak og filmklipp, er de aktive språkbrukere. Vi har erfart at mange elever opplever muntlig arbeid som mer forpliktende når det de sier blir tatt vare på i et opptak.

I arbeid med lydopptak og filmklipp kan alle elever uttrykke seg samtidig, og de slipper å vente på tur. Du som lærer får verdifull innsikt i elevenes tanker, meninger, forståelse og eventuelle misoppfatninger. Lydfiler og filmklipp kan brukes som utgangspunkt for faglige samtaler og underveisvurderinger, både med elever og foresatte.

Hvordan få til god læring når elevene arbeider med film- og lydopptak:

- **Elevene må forstå det faglige målet med opptaket.**
 - Hvorfor skal de gjøre et opptak?
 - Hvem er mottaker for opptaket?
 - Hva skal de snakke om?
 - Hvilke begreper skal elevene øve på å bruke?
 - Hvilke muntlige ferdigheter skal elevene øve på? Skal elevene for eksempel beskrive, argumentere, forklare eller begrunne?
- **Elevene må øve på å bruke egne ord i opptaket.** Det støtter utvikling av språk og muntlige ferdigheter. Å lese opp et ferdigskrevet manus eller tekst øver først og fremst leseflyt, og fremmer ikke nødvendigvis språkutvikling.

- **Oppfordre flerspråklige elever til å uttrykke seg på de språkene som er nyttige for dem.** Det er viktig at elever får uttrykke faglig forståelse, tanker og erfaringer om et nytt emne uten at språket blir en hindring.

Det er ikke avgjørende for elevenes læringsutbytte at du forstår alle språkene elevene bruker i arbeidsprosessen. Du kan få innsikt i elevenes arbeid ved å la dem fortelle om opptaket sitt. Å la elevene arbeide på denne måten vil støtte utviklingen av deres norskspråklige ferdigheter.

- **La elevene samarbeide to og to når de jobber med lyd- og filmklipp.** Da kan de hjelpe hverandre i planlegging og gjennomføring, og være språkmodeller for hverandre. Sørg for at elevene bruker den digitale enheten til eleven det gjøres opptak av. Dette sikrer at opptaket blir lagret på riktig elevs enhet.
- **Modeller hva elevene skal rette kameraet mot når de filmer.** I mange situasjoner er det unødvendig å filme elevenes ansikter, fokus bør heller rettes mot objektene de arbeider med. Dette hjelper elevene til å holde faglig fokus.
- **Sett tydelige tidsrammer, både for forberedelsesarbeidet og selve opptaket.** Dette vil hjelpe elevene i å uttrykke seg presist og holde seg til oppgaven.
- **Hjelp elevene med å huske hva som skal være med i opptaket.** Det kan for eksempel handle om hvilke begreper som skal brukes, hvilke muntlige ferdigheter som skal øves og hvor langt opptaket skal være. En lett tilgjengelig sjekkliste kan være til god hjelp.
- **Vis gjerne elevarbeider på digital tavle for å diskutere ulike løsninger.** Vurder om det er nyttig å vise elevarbeider før, under eller etter arbeidsprosessen. Målet er å inspirere og bidra til kollektiv læring.

- **La elevene øve på å produsere lydopptak og filmklipp ved å ta korte og enkle opptak.** De trenger å øve jevnlig for å bli vant med arbeidsformen.
- **Fokuser mest på læringsprosessen, ikke sluttproduktet.** Lærere og elever må tåle litt bakgrunnsstøy på opptakene. Samtalene elevene har underveis i arbeidet er med på å utvikle deres språkkompetanse.
- **Velg enkle verktøy når elevene skal ta opptak:** Lydopptak, kamera og skjermopptak er enkle verktøy som er innebygd i den digitale enheten.

Eksempler på andre verktøy:

- iMovie
- Keynote
- PowerPoint
- Pages
- Kidspiration
- WriteReader
- BookCreator
- Showbie

Bruk digitale begrepsbøker og tankekart som en del av den systematiske begrepsopplæringen

Når elevene produserer egne digitale begrepsbøker og tankekart, får de mulighet til å bruke bilder, tekst, filmklipp og lydfiler. Auditiv og visuell støtte er viktig for å utvikle elevenes begrepsforståelse. En verdifull læringseffekt av arbeidet med digitale begrepsbøker og tankekart er at elevene utvikler strategier de kan bruke for å forstå nye ord og begreper.

Hvordan jobbe med digitale begrepsbøker og tankekart:

- **Lær elevene hvordan de kan bygge opp en digital begrepsbok eller et tankekart.** Vis hvordan elevene kan bruke bilder, film, tekst og lydfiler for å belyse et begrep på ulike måter. Hjelp elevene med å organisere og bygge ut begrepsboka eller tankekartet. Jobb med dette over en lengre tidsperiode.
- **Legg til rette for samarbeid i arbeidet med begrepene.** Elevene kan for eksempel intervju hverandre om begrepet i lydfil, eller de kan lage et kort rollespill for å illustrere begrepet i et filmklipp.
- **La elevene forklare innholdet i et tankekart ved hjelp av lydfiler.** Å lage tankekart er en vanlig praksis i arbeid med nye begreper. Når elevene har laget et tankekart, enten på papir eller digitalt, vil det være læringsfremmende å presentere innholdet muntlig. Bruken av lydfiler gjør det også mulig å ta vare på det muntlige arbeidet.
- **La elevene bruke hele sin språklige kompetanse aktivt når de skaper innholdet i begrepsboka.** Elevene kan for eksempel produsere lydfiler hvor de forklarer begrepet på det språket de behersker best. Inkluder gjerne foresatte i dette arbeidet. Å la elevene bruke hele sin språklige kompetanse er med på å utvikle både forståelsen og norskspråklige ferdigheter.

- **La elevene hente inspirasjon fra medelevers begrepsbøker og tankekart.** Vis gjerne elevers arbeid på digital tavle for å diskutere ulike løsninger.
- **Begrepsbøker og tankekart kan lages i mange ulike programmer.** Her er noen eksempler:

Begrepsbøker:

- WriteReader
- BookCreator
- Pages
- Keynote
- PowerPoint

Tankekart:

- Freeform
- Kidspiration maps
- Idealab (LearnLab)
- Mindomo (Creaza)

Øv elevene i å bruke digitale oversettelsesverktøy

Det er viktig å legge til rette for bruk av oversettelsesverktøy, slik at språket ikke blir en barriere for å lære. Alle elever, uavhengig av språklig bakgrunn, må få tilgang til det faglige fellesskapet. I tillegg kan oversettelsesverktøy bidra til at elever, lærere og foresatte med ulike språk kan kommunisere godt med hverandre.

Hvordan bruke digitale oversettelsesverktøy med elevene:

- **La elevene oversette tekst og bruke opplesingsmuligheter på ulike språk når de trenger det.** For å forstå innholdet og kunne delta i fagsamtaler vil en del flerspråklige elever ha nytte av å møte tekster på førstespråket før de jobber med tekstene på norsk. Les mer om å få tilgang til tekst på ulike språk i anbefalingen «Bruk oversettelsesverktøy i arbeid med tekst».
- **Elevene må vite at det kan være unøyaktigheter i oversettelser.** De må øve på å tenke kritisk for å oppdage dette. Eksempel: Ordet "måke" kan bety både *en fugl* og aktiviteten *å måke*, konteksten avgjør. Gå i dialog med elevene for å undersøke om oversettelsen gir mening for dem.
- **Lær elevene å søke visuell støtte når de jobber med å forstå begreper i oversettelsesarbeid.** Det er nyttig å øve elevene i å søke opp et ord og undersøke bildetreff.
- **Elevene må øve på å bruke oversettelsesverktøy over tid, slik at de utvikler gode strategier og på sikt blir selvstendige i bruken.** Det er viktig å bruke verktøyene i ulike fag og sammenhenger.
- **Jobb med oversettelsesverktøy både med enkeltelever og i hel klasse.** Arbeid med oversettelsesverktøy i hel klasse bidrar til en inkluderende praksis og fremmer verdien av flerspråklighet.
- **Involver foresatte i bruken av oversettelsesverktøy.** Dette kan støtte hjemmearbeid, og gir foresatte innsikt i skolehverdagen.

Eksempler på oversettelsesverktøy:

- I **Google translate** kan du oversette tekst du skriver inn, tekst på bilder, nettsider og dokumenter. Pass på at elevene ikke logger på denne tjenesten.
- **Oversettelsesfunksjonen** i nettlesere, for eksempel Edge og Chrome.
- **KI** er et godt verktøy å bruke i arbeidet med å oversette tekster og gi forklaringer på begreper på forskjellige språk. **ki.osloskolen.no** er tilgjengelig for alle lærere i Osloskolen.

Bruk flerspråklige digitale ressurser for å styrke det faglige læringsutbyttet

Forlag og fagsentre har utviklet digitale ressurser med samme faglige innhold på ulike språk. Her kan elevene lære om samme tema, uavhengig av språklig bakgrunn.

Hvordan bruke flerspråklige digitale ressurser:

- **Arbeid med flerspråklige digitale ressurser må inngå i en helhetlig faglig og pedagogisk sammenheng.** Dette er beskrevet i anbefalingene om «Læringsledelse».
- **La elevene bruke språkene de er tryggest på, i samspill med norsk, når de skal bearbeide innholdet fra de flerspråklige ressursene.** Bearbeidingen kan for eksempel skje ved at elevene gjenforteller eller oppsummerer.
- **Lytt til fortellinger, eventyr og sanger på ulike språk og utforsk dem sammen.** Dette kan bidra til at du som lærer skaper et miljø hvor flerspråklighet blir anerkjent og verdsatt.
- **Undersøk om den digitale ressursen har fagstoff på de språkene elevene dine trenger.** Vær oppmerksom på at disse ressursene utvikles kontinuerlig.

Eksempler på ressurser med innhold på flere språk:

- **Digitale læreverker:** Ressurser med innhold på flere språk finnes i flere digitale læreverker.
- **Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring:** <https://nafo.oslomet.no/ressurser/flerspraklige-ressurser/>
- **Barnebøker for Norge:** <https://barneboker.no/>

- **Litteraturhuset:** <https://www.litteraturhuset.no/nb/flerspraklig-fortellerstund>
- **NRK skole, skole for flere:**
https://www.nrk.no/skole/?page=search&q=skole_for_flere

Relevant litteratur

Kategori: Språk

Aksnes, L. M. (2016). Om muntlighet som fagfelt. I K. Kverndokken (Red.), *101 måter å fremme muntlige ferdigheter på – om muntlig kompetanse og muntlighetsdidaktikk* (s. 15 - 34). Fagbokforlaget.

Bedre skole. (2023, 24. mai). *Muntlig opplæring og vurdering – en demokratisk utfordring*. Utdanningsnytt. <https://www.utdanningsnytt.no/bedre-skole-kunnskapsloftet-muntlig-eksamen/muntlig-opplaering-og-vurdering-en-demokratisk-utfordring/352765>

Bueie, A. A. & Aagaard, T. (2024). Podkast i og utenfor klasserommet: Det didaktiske potensialet i å lytte til og produsere podkast. I T. Stenseth & M. Oddvik (Red.), *Læring og undervisning i en digital verden* (s. 222 – 240). Gyldendal.

Dewilde, J. (2016). "Det er bare i hjertet mitt" - Portræt av en transspråklig ungdom som diktskriver. *Skandinaviske Sprogstudier* 7(2), 27–43. <https://doi.org/10.7146/sss.v7i2.24825>

Frost, J., Madsbjerg, S., Niedersøe, J., Olofsson, Å. & Sørensen, P. P. (2005). Semantic and phonological skills in predicting reading development: from 3–16 years of age. *Dyslexia*, 11 (2), 79 – 92. <https://doi.org/10.1002/dys.292>

García, O. & Wei, L. (2022). *Transspråking: Språk, flerspråklighet og opplæring*. Cappelen Damm Akademisk.

Iversen, J. Y. (2025). *Flerkulturell pedagogikk – en kritisk introduksjon*. Cappelen Damm Akademisk.

Lyster, S-A. H. (2009). Ordforråd og leseutvikling. I Frost, J. (Red.) *Språk- og leseveiledning – i teori og praksis*. (s. 231 -251). Cappelen Akademisk forlag.

- Lyster, S-A. H. (2017). *Glem ikke morfemet i leseopplæringen*. Norsk Tidsskrift for Logopedi, 2017 (1).
<https://utdanningsforskning.no/artikler/2017/glem-ikke-morfemet-i-leseopplaringen/>
- Monsen, M & Randen, G. T. (2022). *Andrespråksdidaktikk - en innføring*. Cappelen Damm AS.
- Oddvik, M. & Næss, R. R. (2024). Videorefleksjoner som verktøy i skolen. I T. Stenseth & M. Oddvik (Red.), *Læring og undervisning i en digital verden* (s. 150 – 175). Gyldendal.
- Palm, K. (2021). Flerspråklighet som ressurs for de yngste elevene i barneskolen – pedagogisk transspråking i norskfaget. *Scandinavian University Press*, 46 -65. <https://doi.org/10.18261/9788215050997-2021-04>
- Skaftun, A. & Wagner, Å.K.H. (2019). Oracy in year one: A blind spot in Norwegian language and literacy education? *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 19, 1- 20. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2019.19.01.09>
- Statlig pedagogisk tjeneste. (2015). *Begrepslæring - en strukturert undervisningsmodell: En veileder om strukturert begrepslæring for barn og unge med språkvansker*.
<https://www.statped.no/globalassets/laringsressurs/dokumenter/02-bokhefte/begrepslaring--2017-web.pdf>
- Svenkerud, S. & Opdal, L. (2016). Digitale verktøy i arbeid med muntlige ferdigheter. I K. Kverndokken (Red.), *101 måter å fremme muntlige ferdigheter på – om muntlig kompetanse og muntlighetsdidaktikk* (s. 103 – 118). Fagbokforlaget.
- Thise, H. & Vilien, K. (2021). *Broen til fagspråket*. Cappelen Damm AS.

Relevante dokumenter for anbefalinger innen alle kategoriene:

- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del –verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsett som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/verdier-og-prinsipper-forgrunnopplaringen/id2570003/>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeverk for grunnleggende ferdigheter*. Utdanningsdirektoratet. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeverk/rammeverk-for-grunnleggende-ferdigheter/>
- Kunnskapsdepartementet (2024). *Læreplan i norsk (NOR01-07)*. Fastsett som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fdata.udir.no%2Fkl06%2Fv201906%2Flaereplaner-lk20%2FNOR01-07.docx%3Flang%3Dnob&wdOrigin=BROWSELINK>
- Munthe, E., Erstad, O., Njå, M.B., Forsström, S., Gilje, Ø., Amdam, S., Moltudal, S., Hagen, S.B. (2022). *Digitalisering i grunnopplæring; kunnskap, trender og framtidig forskningsbehov*. Kunnskapssenter for utdanning: Universitetet i Stavanger. https://www.uis.no/sites/default/files/2022-12/13767200%20Rapport%20GrunDig_0.pdf
- NOU 2024: 20. (2024). *Det digitale (i) livet – Balansert oppvekst i skjermenes tid*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/c252947398de4fb0aea9349f011eb410/no/pdfs/nou202420240020000dddpdfs.pdf>